

პარალელური ქმედების ახსნა: უკანონო კონსპირაცია თუ გონივრული ეკონომიკური ქცევა**

1. შესავალი

კონკურენციის სააგენტო, რომელსაც სურს, გამოავლინოს ბაზრის მონაწილეთა შორის არსებული კონკურენციის შემზღვეველი ქმედება, საჭიროებს მტკიცებულებებს. ასეთი მტკიცებულება შეიძლება სხვადასხვაგვარი იყოს, მათ შორის, ეკონომიკური მტკიცებულება. სამწუხაროდ, უმეტეს შემთხვევაში, ეკონომიკური მტკიცებულება არასაკმარისია. ეკონომიკური ანალიზის საბოლოო შედეგი სარწმუნო არ არის და ტოვებს ალტერნატიული ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას. სწორედ ამგვარია პარალელური ქმედება ბუნებაც, რომელიც არაპირდაპირი ეკონომიკური მტკიცებულებაა და ღიაა წინააღმდეგობრივი ინტერპრეტაციებისათვის.

საქართველოს კონკურენციის სააგენტო თავის ბოლოდროინდელ გადაწყვეტილებაში,¹ დაეჯარიმებინა ნავთობკომპანიები უმეტესწილად,

* სამართლის დოქტორის კანდიდატი, ნიუ ვიჟენ უნივერსიტეტი (თბილისი, საქართველო).

** სტატია თარგმნილია ინგლისურიდან.

¹ 2015 წლის 14 ივლისი, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის N81 ბრძანება.

დაეყრდნო პარალელურ ყოფაქცევას, როგორც კონკურენციის შემზღვეველი ქცევის მთავარ მტკიცებულებას. ამ გადაწყვეტილებით საქართველო შეუერთდა პარალელურ ქმედებასთან დაკავშირებულ უთანხმოებას, რომელიც არსებობს არამხოლოდ მეცნიერულ დისკუსიებში, არამედ საერთაშორისო იურიდიულ პრაქტიკაში. ეს სტატია მიზნად ისახავს, იმჯელოს პარალელური ქმედების საკითხზე თეორიული და სამართლებრივი მიდგომების გათვალისწინებით, განმარტოს მისი ბუნება და შემოგვთავაზოს პრობლემების გადაჭრის გზები საქართველოსთვის.

2014 წლის 12 ნოემბერს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტომ თავისი ინიციატივით დაიწყო საავტომობილო საწვავის პროდუქტების (ბენზინი, დიზელი) ბაზრის მოკვლევა.² სააგენტოს მიერ განხორციელებული საბაზრო კვლევის თანახმად, ერთნაირი ფასების დადგენა არის „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის დარღვევის მთავარი მტკიცებულება, რომელიც კრძალავს „ეკონომიკურ აგენტებს შორის დაიდოს ისეთი ხელშეკრულება, მიღებულ იქნას ისეთი გადაწყვეტილება ან განხორციელდეს ისეთი შეთანხმებული ქმედება (შემდგომ – შეთანხმება), რომლის მიზანია ან რომლის შედეგია შესაბამის ბაზარზე კონკურენციის შეზღუდვა, დაუშვებლობა ან/და აკრძალვა.“

2015 წლის 14 ივლისს, საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის N81 ბრძანებით, დაჯარიმდა საქართველოს ბაზარზე მოქმედი საავტომობილო საწვავის პროდუქტების ხუთი წამყვანი ნავთობკომპანია, რადგან ამ კომპანიების მხრიდან ერთნაირი ფასების დადგენის პრაქტიკა მიჩნეულ იქნა შეთქმულების (შეთანხმებული ქმედების და შეთანხმების) მტკიცებულებად. სააგენტოს თანახმად, მიუხედავად კონცენტრირებული (ოლოგოპოლიური) ბაზრისა, რომელიც ჩვეულებრივ, ერთნაირი ფასების ფენომენით ხასიათდება, ხუთი დომინანტი კომპანიის მიერ დადგენილი ფასები იყო სუპრაკონკურენტული (გაცილებით მაღალი, ვიდრე საბაზრო ღირებულება) და აქედან გამომდინარე, შეუსაბამო. სააგენტოს არგუმენტაციის ზოგადი ანალიზი ცხადყოფს, რომ ეს გადაწყვეტილება ძირითადად, ეფუძნება პარალელური ქმედების არსებობას – ეკონომიკური ხასიათის არაპირდაპირ მტკიცებულებას.

² იხილეთ ინფორმაცია საავტომობილო საწვავის სასაქონლო ბაზრის მოკვლევის შედეგებთან დაკავშირებით, ვებგვერდის ლინქი: competition.ge/images/upload/ვრცლად.pdf

პარალელური ქმედება როგორც წესი, გავლენას ახდენს ოლიგოპოლიურ ინდუსტრიებზე. ეს არის ბიზნესსაწარმოების პრაქტიკა, რომელიც უფრო მეტად კონკურენტი ფორმების პრაქტიკას ითვალისწინებს, ვიდრე მომხმარებლის ინტერესებს. ამის ყველაზე ნათელი მაგალითია ფასების მსგავსება და მათი მკვეთრი ცვალებადობა საოცრად მსგავსი მანერით (ერთნაირი ფასების დადგენა არის შეუსაბამოდ მაღალი ფასების დადგენის იარაღი). ამგვარი ქმედება მიიჩნევა როგორც „ჩუმი შეთქმულება“ ან „განზრახვი პარალელიზმი.“³

არსებობს პარალელური ქმედების სხვადასხვა ინტერპრეტაცია. ევროკავშირის სასამართლოების მიდგომის თანახმად, პარალელური ქმედება თავისთავად არ უტოლდება უკანონო ქმედებას.⁴ იგივე ვრცელდება აშშ-ის სასამართლოებზეც.⁵ მიუხედავად ამისა, აკადემიურ წრეებში ზოგი მიიჩნევს, რომ პარალელური ქმედება კონკრეტულ გარემოებებში უტოლდება უკანონო ქმედებას და ზოგიერთი ქვეყანა ამას იყენებს როგორც მთავარ გარემოებით ეკონომიკურ მტკიცებულებად.⁶

საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს მიერ პარალელური ქმედების უკანონო ქმედებად მიჩნევა და ამასთან დაკავშირებული წინააღმდეგობები საჭიროებს შედარებით კვლევას. ეს სტატია განიხილავს პარალელური ქმედების ბუნებას საერთაშორისო პრაქტიკის ჭრილში და უზრუნველყოფს პოლიტიკის მთავარ რეკომენდაციებს საქართველოსთვის.

³ Reza Dibadj, *Conscious Parallelism Revisited*, San Diego Law Review, Vol. 47, No. 3, 2010, pp.593-595.

⁴ Richard Whish and David Bailey, *Competition Law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, p.567. Also see cases: 48/69 Imperial Chemical Industries v Commission (Dyestuffs) [1972] ECR 619; Züchner v Bayerische Vereinsbank AG (172/80) [1981] ECR 2021, [1982] 1 CMLR 313; and Zinc Producer Group OJ [1984] L 220/27, [1985] 2 CMLR 108.

⁵ Matthew M. Bunda, Monsanto, Matsushita, and “Conscious Parallelism”: Towards a Judicial Resolution of the “Oligopoly Problem”, *Washington University Law Review*, Vol. 84, Issue 1, 2006, pp.189-191. Also see cases: *Williamson Oil Co. v Philip Morris USA*, 346 F.3d 1287; *In re Flat Glass Antitrust Litigation*, 385 F.3d 350, 359-60 (3d Cir. 2004); and *In re High Fructose Corn Syrup Antitrust Litig.*, 295 F.3d 651 (7th Cir. 2002).

⁶ OECD, *Policy Roundtables, Prosecuting Cartels without Direct Evidence*, 2006, p.11. This approach is shared by prominent Judge Richard Posner; refer to his opinion in: Richard A. Posner, *Antitrust Law*, Second Edition, 2001, pp.93-94.

2. თეორიული ანალიზი

2.1. მეცნიერული დებატი კარტელური გარიგებების პრობლემებზე

მეცნიერები ოლიგოპოლიაში პარალელური ქმედების პრობლემებზე ნახევარსაუკუნეზე მეტია მსჯელობენ.⁷ საპირისპირო მოსაზრებები კარგად არის წარმოდგენილი ორი პერსონის მიერ: დონალდ ტორნერი – ჰარვარდის სამართლის სკოლის პროფესორი და რიჩარდ პოზნერი – აშშ-ის სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლე ჩიკაგოს მე-7 ოლქში.

2.2. პროფესორი ტორნერი პარალელურ ქმედებაზე

პროფესორი ტორნერის თანახმად, ფასები, რომელიც მსგავსია უკანონო შეთანხმებების შედეგად მიღებული ფასებისა, ოლიგოპოლიურ ბაზარზე გარდაუვალია.⁸ ერთნაირი ფასები მეტწილად შესაძლებელია ბაზრებზე, სადაც მრავალი მწარმოებელი ამარაგებს იდენტური პროდუქტებით. მოთხოვნის შემცირება, გადაჭარბებული მოთხოვნა ან საბაზრო მდგომარეობის სხვა ცვალებადობა ხელს არ უწყობს ფასების სტაბილურობას, იმის მიუხედავად, რომ როგორც წესი, ამგვარ მდგომარეობას მწარმოებლებისათვის მოაქვს მოგება ფასების შემცირების შემთხვევაში. მაღალი ფასების შენარჩუნება საეჭვო ხდება, თუ საბაზრო პირობები კომპანიებისათვის უბრუნველყოფს შესაძლებლობას მოიპოვონ მოგება ფასების დაწევით. მიუხედავად ამისა, ფასების სტაბილურობა ოლიგოპოლიაში შეიძლება შენარჩუნდეს ფირმებს შორის – ექსპლიციტური შეთანხმების გარეშე.⁹

ოლიგოპოლისტური ბაზრის ბუნება ისეთია, რომ ფასებთან დაკავშირებით გადაწყვეტილებები ან ერთ-ერთი კომპანიის წარმოება გავლენას

---

⁷ Gregory J. Werden, *Economic Evidence on the Existence of Collusion: Reconciling Antitrust law with oligopoly theory*, 71 *Antitrust L.J.* 719, 735-36, 2004, pp.719-720.

⁸ Donald F. Turner, *The Definition of Agreement Under the Sherman Act: Conscious Parallelism and Refusals to Deal* *Harvard Law Review* Vol. 75, Issue 4, 1962, p.666.

⁹ Matthew M. Bunda, *Monsanto, Matsushita, and “Conscious Parallelism”: Towards a Judicial Resolution of the “Oligopoly Problem”*, *Washington University Law Review*, Vol. 84, Issue 1, 2006, p.189.

ახდენს სხვების გაყიდვებზე. ერთმა შესაძლოა გათვალოს სხვისი ქცევა და პირიქით. შესაბამისად, ერთნაირი ფასების დადგენა შესაძლოა მოხდეს აშკარა კომუნიკაციის გარეშე და ემყარებოდეს მხოლოდ „რაციონალურ კალკულაციას.“ თუ ერთი კომპანია ამცირებს ფასს, მისი გაყიდვები გაიზრდება სხვების საზიანოდ, სხვა კომპანია ასევე შეამცირებს ფასს, რათა დაიბრუნოს დაკარგული კლიენტები. ფასების შემცირება იწვევს ოლიგოპოლისტების მიერ თავიანთი ნაწარმის დაბალ ფასში გაყიდვას, რომელიც შესაძლოა საზიანო იყოს. კომპანიები პროგნოზირებენ ფასების შემცირების ნეგატიურ შედეგებს და არ ამცირებენ ფასებს.¹⁰

გემოაღნიშნული რაციონალური გადაწყვეტილების მიღება შესაძლოა ჩაითვალოს მოქმედების გზით შეთანხმებად, მაგრამ პროფესორი თვლის, რომ ოლიგოპოლიაში პარალელური ქმედება არ არის შეთანხმება, ხოლო თუ ჩვენ მაინც ვუწოდებთ მას შეთანხმებას, იგი არ ჩაითვლება უკანონო კონსპირაციად. შეთანხმება უნდა მტკიცებოდეს მხოლოდ დამატებითი მტკიცებულების გამოყენებით.¹¹

პროფესორ ტორნერის თანახმად, პარალელური ქმედება შესაძლოა გამოწვეულ იქნას დამოუკიდებელი მიზეზებით. კომპანიების ერთნაირმა ქმედებამ შესაძლოა გამოიწვიოს არაკონკურენტული შედეგები, მაგრამ ეს არ ამტკიცებს შეთქმულების ან უკანონო კონსპირაციის არსებობას. ამგვარი ქმედება ახასიათებს ოლიგოპოლიის სტრუქტურას, რომელიც კომპანიებს ურთიერთდამოკიდებულს ხდის.¹²

2.3. მოსამართლე პოზიციის განსხვავებული მოსაზრება

მოსამართლე პოზიციის თვისი მიდგომა დააფუძნა ჯორჯ სტიგლერის მიერ განვითარებულ „ოლიგოპოლიის თეორიას.“¹³ ოლიგოპოლისტური გარემოს სტიგლერისეული ანალიზი ცხადყოფს, რომ კომპანიების არაკონკურენტული ქმედება არ არის ოლიგოპოლიის სტრუქტურის საბოლოო შედეგი. კომპანიებს უნდა ჰქონდეთ ერთმანეთის ქმედებისა და იმ

¹⁰ იქვე, გვ.190.

¹¹ Donald F. Turner, The Definition of Agreement under the Sherman Act: Conscious Parallelism and Refusals to Deal, Harvard Law Review Vol. 75, Issue 4, 1962, p.671.

¹² იქვე, p. 681.

¹³ William H. Page, A Neo-Chicago Approach to Concerted Action, Antitrust Law Journal, Vol. 78, Issue 1, 2012, p. 174.

წესების კომპლექსური გაგება, რომლებსაც ისინი ფარულად იღებენ კარტელური გარიგების საკოორდინაციოდ.¹⁴ კომპანიებს ესაჭიროებათ აკონტროლონ დევიაცია (საყოველთაოდ მიღებული წესებიდან გადახვევა) და განახორციელონ დამსჯელობითი ღონისძიებები, რათა შეინარჩუნონ არაკონკურენტული გარემო. კარტელს ყოველთვის არ შეუძლია დევიაციის დასჯა. კომპანიებს აქვთ უნარი, რომ მოატყუონ აღნიშნული კონტროლის სისტემა, უმნიშვნელოდ შეამცირონ ფასები, მიიღონ მეტი მოგება და დარჩნენ გამოუვლენელნი. სტიგლერის ანალიზი ეჭვობს, რომ ოლიგოპოლიაში არაკონკურენტული ფასები გარდაუვალია.¹⁵

მოსამართლე პოზნერი ასევე ამტკიცებს, რომ ოლიგოპოლიურ ბაზრებზე კონკურენციის საწინააღმდეგო მოცემულობა გარდაუვალი არ არის. მიუხედავად მათი ოლიგოპოლისტობისა, კომპანიები კოორდინაციისას აწყდებიან უამრავ სირთულეს.¹⁶ კონკურენტებს ყოველთვის არ ძალუძთ, მოიპოვონ ახალი ინფორმაცია ფასების შესახებ. თუ კომპანიას აქვს შანსი, რომ მისი გამოვლენის გარეშე დროის მცირე მონაკვეთში შეამციროს ფასი, ის შეამცირებს ფასს და მიიღებს მოგებას. ასევე რეალურია ისიც, რომ იგი დარჩეს გამოუვლენელი, ვინაიდან კომპანიას შეუძლია დროის მოკლე პერიოდში, ფასების შემცირების შედეგად, მოიპოვოს ახალი გაყიდვები, რაც არ გამოიწვევს მათი კონკურენტების გაყიდვების შემცირებას.¹⁷

პარალელური ქმედება არ არის ოლიგოპოლიის საბოლოო შედეგი. ოლიგოპოლია ხელს უწყობს კოორდინაციას, თუმცა სრულად არ უჭერს მას მხარს.¹⁸ თუ ეკონომიკური მტკიცებულება მიუთითებს შეთქმულებაზე, მაშინ მტკიცებულება ფაქტიურ კომუნიკაციაზე საჭირო არ არის. ამგვარი შეთანხმების მტკიცებულება შეიძლება დავასკვნათ პარალელური ქმედებიდან. ტორნერისგან განსხვავებით, პოზნერი ფიქრობს, რომ პარალელური ქმედება შესაძლოა გაგებულ იქნას როგორც „აზრთა თანხვედრა“

¹⁴ Jonathan B. Baker, Two Sherman Act Section 1 Dilemmas: Parallel Pricing, the Oligopoly Problem, and Contemporary Economic Theory, *Antitrust Bulletin*, Vol. 38, Issue 1, 1993, pp.156-157.

¹⁵ *Ibid*, pp.149-153.

¹⁶ Matthew M. Bunda, Monsanto, Matsushita, and “Conscious Parallelism”: Towards a Judicial Resolution of the “Oligopoly Problem”, *Washington University Law Review*, Vol. 84, Issue 1, 2006, p.192.

¹⁷ იქვე, გვ.193.

¹⁸ იქვე, გვ.194.

და „ორმხრივი ურთიერთგაგება.“¹⁹ მოსამართლე პოზნერის მოსაზრება მხარს უჭერს მოსაზრებას, რომ პარალელური ქმედება შეიძლება იყოს არამხოლოდ უკანონო კონსპირაციის მტკიცებულება, არამედ მისი პირდაპირი გამოხატულება და კონსპირაციული შეთანხმების შემცველი.

2.4. შემდგომი განვითარებები

არსებობს მოსაზრებები, რომ ტორნერის და პოზნერის დებატების საფუძველზე ჩამოყალიბებული პრობლემები ჯერ არ არის გადაჭრილი.²⁰ თუმცა, ახალი ეკონომიკური მეთოდები უკანონო კონსპირაციების გამოსავლენად გვთავაზობენ ახალ გზებს. ნაცვლად იმისა, რომ მოძიებულ იქნას შეთანხმება და განზრახვა, აღნიშნული მეთოდები აკვირდება საქმიანობის ზოგად მონაცემებს – ფასს, მოგებას, ხარჯს და მოთხოვნას.²¹ ასევე, ამტკიცებენ, რომ კარტელების შესახებ კვლევების თანახმად, მათ სჭირდებათ გაძლიერებული კოორდინაცია, რათა მოხდეს გაუგებრობის პრევენცია, მოტყუების გამოვლენა, რათა ამ გზით აიცილონ თავიდან ფასების შემცირება და კონკურენცია.²²

ამის მიუხედავად, ემპირიული კვლევები თეორიტიკოსებისათვის არ უზრუნველყოფს საკმარის მტკიცებულებას, რათა გადაიჭრას პარალელური ქმედებით გამოწვეული პრობლემები, რაც დამახასიათებელია ოლიგოპოლისტურ ბაზრებზე.²³ მაღალკვალიფიციურ ეკონომიკურ ექსპერტებს გამოაქვთ განსხვავებული დასკვნები ერთი და იგივე მტკიცებულებაზე დაყრდნობით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი იყენებენ ეკონომიკური ანალიზის ფართოდ მიღებულ თანამედროვე მეთოდებს. გარკვეული მოსაზრებების თანახმად, ერთნაირი ფასების დადგენა ხდება გამოხატული კომუნიკაციის გარეშე, რაც გარემოებით მტკიცებულებას არარელევანტურს

¹⁹ Richard A. Posner, *Antitrust Law*, Chicago, Chicago University Press, 2001, p.94.

²⁰ Matthew M. Bunda, *Monsanto, Matsushita, and “Conscious Parallelism”*: Towards a Judicial Resolution of the “Oligopoly Problem”, *Washington University Law Review*, Vol. 84, Issue 1, 2006 p.198.

²¹ Reza Dibadj, *Conscious Parallelism Revisited*, *San Diego Law Review*, Vol. 47, No. 3, 2010, p.624.

²² William H. Page, *A Neo-Chicago Approach to Concerted Action*, *Antitrust Law Journal*, Vol. 78, Issue 1, 2012, pp.190-194.

²³ Reza Dibadj, *Conscious Parallelism Revisited*, *San Diego Law Review*, Vol. 47, No. 3, 2010, pp. 625-629.

ხდის.²⁴ ზოგიერთი ფოკუსირდება სტიგლერის მოდელზე და მათი მოსაზრებით, პარალელური ქმედება იშვიათად ხდება ექსპლიციტური კომუნიკაციის გარეშე.²⁵

აღნიშნული ანალიზი ცხადყოფს, რომ თეორეტიკოსებს არ აქვთ ერთიანი ჩამოყალიბებული ხედვა პარალელური ქმედების ბუნებასთან მიმართებით. თეორიულმა დიქტომიამ ასახვა ჰპოვა საერთაშორისო სამართლებრივ პრაქტიკაში და გამოიწვია ქვეყნების მიერ განსხვავებული მიდგომების შემუშავება, რაც განხილულია მომდევნო ნაწილში.

3. საერთაშორისო სამართლებრივი პრაქტიკა

3.1. ევროკავშირი

ევროკავშირის სასამართლოების თანახმად, პარალელური ქმედება შესაძლოა წარმოადგენდეს შეთანხმებული ქმედების მტკიცებულებას, მაგრამ ცალკე აღებული ეს არ არის საკმარისი, ასევე, საჭიროა დამატებითი მტკიცებულება.²⁶ ხის მერქნის საქმემ შექმნა გარკვეული არათანმიმდევრულობა, იმის აღიარებით, რომ შესაბამის საქმეში პარალელური შეიძლება იყოს კარტელური გარიგების მთავარი მტკიცებულება, მაშინ როდესაც წარმოდგენილი არ არის დამაჯერებელი ალტერნატიული განმარტება.²⁷

3.2. შეერთებული შტატები

აშშ-ის სასამართლოები მხარს უჭერენ პროფესორ ტორნერის მოსაზრებას და ცდილობენ წარმოადგინონ დამატებითი მტკიცებულება

---

²⁴ Gregory J. Werden, Economic Evidence on the Existence of Collusion: Reconciling Antitrust law with oligopoly theory, 71 Antitrust L.J. 719, 735-36 (2004), pp.798-799.

²⁵ Ibid. p.799.

²⁶ Richard Whish and David Bailey, Competition Law, Oxford, Oxford University Press, 2012, pp.567-568.

²⁷ Ibid, p. 569.

კონსპირაციის არსებობის განსაზღვრის მიზნით.²⁸ სასამართლოები ეყრდნობიან დამატებით ფაქტორებს, რაც შეიძლება წარმოადგენდეს თვით ინტერესის საწინააღმდეგო ქცევას (ქცევა, რომელიც რაციონალურად ვერ იხსნება, შეიძლება იყოს შეთანხმებული ქმედების მოსალოდნელი შედეგი), კომუნიკაციის მტკიცებულებას და ა. შ.²⁹ აშშ-ის სასამართლოები თანმიმდევრულები არიან და იმეორებენ, რომ პარალელური ქმედება თავისთავად არ უტოლდება უკანონო კონსპირაციას, მათ სჭირდებათ უფრო მეტი, ვიდრე პარალელური ქმედება, იმისათვის რომ გამოირიგებოს დამოუკიდებელი კანონიერი მოქმედების შესაძლებლობა.³⁰

3.3. ჩინური ტაიპეი (ტაივანი)

ჩინური ტაიპეის სასამართლოებმა ერთნაირი ფასების დადგენა გაუტოლეს უკანონო შეთანხმებას. ჩინური ტაიპეის სამართლიანმა სავაჭრო კომისიამ (FTC) დაიწყო მოკვლევა, ადგილობრივი ორი ნავთობმომმარაგებლის მიერ სამართლიანი სავაჭრო რეჟიმის შესახებ კანონის დარღვევის გამოვლენის მიზნით. FTC-მა აღიარა, რომ მხოლოდ ერთგვაროვანი ფასების დადება (პარალელური ქმედება) არ არის აუცილებლად უკანონო. თუმცა, ვინაიდან ორმხრივი ურთიერთგაგების არსებობას ფასების საჯარო გამოცხადების ან სიახლეების გამოქვეყნების გზით, მოსდევდა რელევანტურ პროდუქციაზე ერთნაირი ფასების დადგენა, ამგვარი ფორმით აზრთა საჯარო ურთიერთგაცვლა, მიჩნეულ იქნა უფრო მეტად, ვიდრე პარალელური ქმედება. FTC-ის თანახმად, ორმა კომპანიამ არამხოლოდ დაადგინა ერთნაირი ფასები, არამედ მათ მიერ საჯაროდ ინფორმაციის გაცვლა შესაძლოა განხილულიყო როგორც ორმხრივი შემთანხმება და ამგვარად კარტელური გარიგება, რაც აკრძალულია.³¹

---

²⁸ Reza Dibadj, *Conscious Parallelism Revisited*, San Diego Law Review, Vol. 47, No. 3, 2010, p.597. See also the cases: *Williamson Oil Co. v. Philip Morris USA*, 346 F.3d 1287; *In re Flat Glass Antitrust Litigation*, 385 F.3d 350, 359-60 (3d Cir. 2004); *In re High Fructose Corn Syrup Antitrust Litig.*, 295 F.3d 651 (7th Cir. 2002).

²⁹ იქვე, გვ.598.

³⁰ იქვე, გვ.599-600.

³¹ OECD, *Policy Roundtables, Competition in Road Fuel*, 2013, p.307.

3.4. სამხრეთ კორეა

სამხრეთ კორეაში პარალელური ქმედების საკითხი რეგულირდება კანონით. მონოპოლიის რეგულაციისა და სამართლიანი ვაჭრობის აქტის (MRFTA) 19.5 მუხლის თანახმად, თუ ორი ან მეტი მეწარმე ჩადის ისეთ ქმედებას (შეთანხმება ან შეთანხმებული ქმედება), რომელიც პრაქტიკულად ზღუდავს კონკურენციას კონკრეტულ ბიზნესსფეროში, იგულისხმება, რომ მათ ჩაიდინეს უსამართლო ერთობლივი ქმედება, მიუხედავად ამგვარ ქმედებაში მონაწილეობის შესახებ ნათლად გამოხატული შეთანხმების არარსებობისა. აღნიშნული მუხლის საფუძველზე, კორეის სამართლიანი ვაჭრობის კომისია ავრცელებს კარტელური შეთანხმების პრეზუმფციას თუ სახეზეა „გარეგნული ქმედების ერთგვაროვნება“, „კონკურენციის შემზღუდველობა“ და „გარემოებითი მტკიცებულებები.“³²

19.5 მუხლის პრეზუმფციული დებულების საფუძველზე, სეულის უზენაესმა სასამართლომ შეიმუშავა ორსაფეხურიანი პრეზუმფციული ანალიზი. პირველი საფეხური მოიცავს შეთანხმებული მოქმედების პრეზუმფციას აშკარად გამოხატული შეთანხმების გარეშე, თუ გამოვლინდა, რომ ფირმები ჩართულები არიან გარეგნულად ერთგვაროვან ქმედებაში, რომელიც ხვდება 19.1 მუხლის მოქმედების ქვეშ. ქმედება უკანონობად ჩაითვლება (მეორე საფეხური), როდესაც მოსარჩელე, რომელიც დავობს შეთანხმებული მოქმედების სასარგებლოდ, დაამტკიცებს ბაზარზე დამდგარ ანტიკონკურენტულ შედეგს. აღნიშნული პრეზუმფცია შეიძლება უარყოფილ იქნას დაცვის მიერ თუ ისინი წარმოადგენენ შეთანხმებული მოქმედების არარსებობის მტკიცებულებას ან სხვა გარემოებით მტკიცებულებას, რაც შესაძლებლობას მისცემს მათ დაამტკიცონ, რომ გააზრებული პარალელური ქმედება არ უტოლდება შეთანხმებულ მოქმედებას.³³

³² OECD, Policy Roundtables, Prosecuting Cartels without Direct Evidence, 2006, p.137.

³³ Chung-Su Choe, Korean Antitrust for proof of price Fixing: Comparative Analysis with the U.S. Antitrust, Journal of Korean Law, Vol. 9, Issue 2, 2010, pp.365-366.

4. რეკომენდაციები საქართველოსთვის

OECD-ის მრგვალი მაგიდის თანახმად, „ქვეყანა, რომელმაც ახლახან დაიწყო კონკურენციის შესახებ კანონის შესრულება, შესაძლოა წააწყდეს დაბრკოლებებს კარტელური გარიგებების თაობაზე პირდაპირი მტკიცებულებების მოპოვებისას. მას სავარაუდოდ, არ აქვს ეფექტური შემწყნარებლური პროგრამა, რაც წარმოადგენს პირდაპირი მტკიცებულების პირველად წყაროს. ასევე, ქვეყანაში შესაძლოა იყოს ძლიერი კონკურენტული კულტურის ნაკლებობა, რაც კიდევ უფრო ართულებს კონკურენციის სააგენტოს თანამშრომლობას თავის ანტიკარტელურ პროგრამებთან. მოკლედ რომ ვთქვათ, კონკურენციის სააგენტოს შესაძლოა ჰქონდეს შედარებით მეტი სირთულეები კარტელურ შემთხვევებში პირდაპირი მტკიცებულების წარმოდგენაში, რაც ნიშნავს, რომ იგი უნდა დაეყრდნოს უფრო მეტად გარემოებით მტკიცებულებას.“³⁴

მეორე მხრივ, პარალელური ქმედების შემთხვევებმა შესაძლოა აიძულოს კონკურენციის სააგენტო, დახარჯოს მნიშვნელოვანი ეკონომიკური და ადამიანური რესურსი. ექსპერტების მიერ გამოყენებულმა რაოდენობრივმა მეთოდებმა, მათმა ჩვენებებმა და ზოგადად, ეკონომიკურმა მტკიცებულებამ შესაძლოა წარმოშვას სირთულეები ისეთი გამოცდილი იურისდიქციისთვისაც კი, როგორცაა აშშ-ში. ეკონომიკურ ექსპერტთა და მოსამართლეთა განსხვავებულმა მიდგომებმა და საჭირო ინფორმაციის არახელმსაწვდომობამ, შესაძლოა გაზარდოს ხარჯები და შეცდომები აღსრულებისას. შესაძლო დარღვევების თანდაყოლილი კომპლექსურობა, რაც გამოიხატება პარალელურ ყოფაცევაში, კონკურენციის სააგენტოს აყენებს მნიშვნელოვანი გამოწვევის წინაშე.³⁵

საქართველომ უნდა მიიღოს მისთვის ყველაზე მეტად შესაფერისი მიდგომა. ამგვარი მიდგომა არის ევროპული ან ამერიკული. საქართველო კონკურენციის პოლიტიკის გატარების საკითხში გამოუცდე-

³⁴ OECD, Policy Roundtables, Prosecuting Cartels without Direct Evidence, 2006, p.11.

³⁵ Juan David Gutiérrez Rodríguez, Tacit Collusion: Theory and Case Law in Argentina, Brazil, Chile, Colombia and Panama (1985-2008), Latin American Competition Law and Policy, 2009, p.324.

ლია. პარალელური ქმედებისთვის კომპანიების დასჯა იქნება წინაპირობა დაუსრულებელი სასამართლო დავებისა და გაურკვევლობის, რომ აღარაფერი ვთქვათ მოჭარბებულ ხარჯებზე. რეკომენდებულია, რომ პარალელური ქმედება არ იქნას განხილული გარიგებად, შეთანხმებულ მოქმედებად ან უკანონო კონსპირაციის მთავარ მტკიცებულებად. ის შეიძლება გახდეს ეჭვის საფუძველი ან შემავსებელი მტკიცებულება.

5. დასკვნა

ნათელია, რომ მოსამართლეები და თეორეტიკოსები ვერ თანხმდებიან პარალელური ქმედების ბუნებაზე. იგი შესაძლოა ერთდროულად იყოს შეთანხმება, შეთანხმების მთავარი მტკიცებულება, შემავსებელი მტკიცებულება ან გონივრული ეკონომიკური ქცევა.

მართლაც, ერთი და იგივე ფენომენზე შეუძლებელია განსხვავებული მნიშვნელობის გავრცელება. არსებობს ძლიერი მტკიცებულება, რომ ბიზნესსაწარმოებს აქვთ უნარი სწრაფად მოერგონ საბაზრო პირობებს და მიიღონ საუკეთესო გადაწყვეტილებები. ზოგჯერ, ფირმებმა არჩევანი პარალელურ ყოფაქცევაზე შესაძლოა გააკეთონ იმიტომ, რომ ეს არის საუკეთესო არჩევანი. რეკომენდებული არ არის, რომ დამოუკიდებელი, გამოთვლილი და რაციონალური გადაწყვეტილება გაიგივებულ იქნას გარიგებად ან კარტელურ შეთანხმებად. შეუძლებელია ითქვას, რომ ყველა პარალელური ქმედება არის გარიგება. ზოგიერთ შემთხვევაში, პარალელური ქმედება შეიძლება იყოს გარიგების მტკიცებულება და არა თავად გარიგება.

პარალელური ქმედება გარიგების მთავარი მტკიცებულება მხოლოდ იშვიათ შემთხვევებში შეიძლება იყოს. უმეტესად, ეკონომიკური ანალიზი არ არის საკმარისი კონსპირაციის გამოსააშკარავებლად და არსებობს პარალელური ქმედების ალტერნატიული განმარტება. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში შესაძლებელია წარმოდგენილ იქნას დამაჯერებელი ეკონომიკური მტკიცებულება, რაც ადასტურებს, რომ პარალელურ ყოფაქცევაში კომპანიების ჩართულობა არ შედიოდა მათ საუკეთესო ინტერესში და სავარაუდოდ, არ იყო დამოუკიდებლად მიღებული გადაწყვეტილების შედეგი, ამის დამტკიცება ძალიან რთულია.

სხვა დროს, პარალელური ქმედება შესაძლოა ნამდვილად უტოლდებოდეს შემავსებელ მტკიცებულებას, რაც შეიძლება გახდეს ეჭვის საფუძველი და შესაბამისად, დამამტკიცებელი გარემოება სხვა მტკიცებულებებთან ერთად. გარდა ამისა, პარალელური ქმედება, რასაკვირველია, შესაძლოა იყოს გონივრული ეკონომიკური ქცევის ნაწილი, იმ მიზეზით, რომ მას ოლიგოპოლიის წევრებისთვის დიდი მოგება მოაქვს და უმეტეს შემთხვევებში შედის მათ საუკეთესო ინტერესში.

